

Розробники:

Наталія КУЗІНА, к.і.н., доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету

Олександр Гончаров, к.і.н., доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства
історичного факультету

 проф. Валерій КАПЕЛЮШНИЙ

Протокол № 13 від « 30 » 06 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 7 від « 26 » 08 2021 року.

Голова науково-методичної комісії доцент (Наталія ТЕРЕС).

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування у студентів системного уявлення про процес районоутворення та районування, історичні (історико-географічні) та історико-етнографічні регіони України, їх межі й таксономічні рівні, основні віхи історичного розвитку та особливості традиційної культури.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Для успішного опанування курсу студент повинен **знати** періодизацію та головні події з історії України, володіти фактологічним матеріалом з давньої історії та нової історії України. Студент повинен мати базові знання про матеріальну та духовну культуру українського народу та **володіти елементарними навичками** реферування наукового тексту, аналізу історичних джерел.

1. Знати:

- 1.1. своєрідність етнографії українського народу на тлі історії інших етносів; локальні відмінності в культурі українців;
- 1.2. етнічну специфіку сфери матеріальної діяльності людини і її результати;
- 1.3. своєрідність духовної культури українців, що охоплює сферу свідомості, духовного виробництва;
- 1.4. особливості міжкультурної взаємодії;

2. Вміти:

- 2.1. Самостійно проводити етнографічні дослідження, використовуючи метод безпосереднього спостереження, етносоціологічний та інші методи;
- 2.2. ідентифікувати етнічний емпіричний матеріал у питаннях його генезису, функцій, культурно-побутових взаємин з іншими етносами;
- 2.3. дати історико-етнографічну характеристику різних регіонів України;
- 2.4. робити історико-культурний аналіз явищ і об'єктів матеріальної і духовної культури українців, етнічної традиції через розгляд звичаїв, обрядів, технологій і т. ін.;

3. Завдання (навчальні цілі): ознайомлення студентів з предметом, особливостями джерельної бази, основними поняттями й науковими категоріями, які використовуються у процесі викладання дисципліни; формування вмінь аналізувати вплив природного середовища та історичного процесу на формування етнографічної специфіки конкретних регіонів України; вироблення навичок роботи з науковою літературою і комплексом джерел.

4. Анотація навчальної дисципліни:

Курс складається з **двох змістових модулів**.

Перший ознайомлює з системою ключових понять регіональної проблематики; чинниками та етапами процесу районоутворення в Україні; історією та критеріями районування; еволюцією адміністративно-територіальної системи; історичними (історико-географічними) та історико-етнографічними регіонами України.

Другий модуль присвячено вивченню історичних (історико-географічних) та історико-етнографічних регіонів України: їх таксономічних рівнів, меж, основних віх історичного розвитку, специфічних рис традиційної матеріальної та духовної культури.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	Знати ключові поняття регіональної проблематики.	лекція, , самостійна робота	індивідуальне завдання (реферат)	10
1.2.	Знати чинники та етапи процесу районування в Україні.	лекція, , самостійна робота	усне опитування	10
1.3.	Знати періодизацію, еволюцію та основні одиниці адміністративно-територіальної системи на українських землях у різні часи.	лекція, самостійна робота	Контрольна робота з тем ЗМ 1 (тест)	10
1.4.	Знати критерії історико-географічного та історико-етнографічного районування.	лекція, самостійна робота	усне опитування	15
1.5.	Знати історичні (історико-географічні) та історико-етнографічні регіони України, їх межі, таксономічні рівні.	лекція, самостійна робота	контрольна робота з тем ЗМ 2 (тест)	10
1.6.	Знати основні віхи історичного розвитку та особливості традиційної матеріальної та духовної культури етнографічних регіонів (районів, субрайонів) України.	лекція, самостійна робота	індивідуальне завдання (есе)	10
2.1.	Вміти аналізувати джерела та праці з регіонально-етнологічної проблематики.	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота (залік)	10
2.2.	Вміти аналізувати вплив природного середовища та історичного процесу на формування етнографічної специфіки конкретних регіонів України.	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота (залік)	10
3.1.	Засвоювати теоретико-методологічну базу та виробляти практичні навички проведення наукових досліджень і групового вирішення проблемних завдань із застосуванням відповідних методів і прийомів наукового аналізу	лекція, самостійна робота	усне опитування	10
3.2.	Проявляти увагу і толерантність до іншої (й інакшої) думки у процесі	самостійна робота	усне опитування	5

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.3. – 10 балів/ 6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.5. – 10 балів/ 6 балів.
3. Індивідуальне завдання 1: РН 1.1. – 20 балів/ 6 балів.
4. Індивідуальне завдання 2: РН 1.6. – 20 балів/ 6 балів.
5. Підсумкова контрольна робота Р.Н. 2.1, 2.2. – 40 балів/ 20 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань, а також бали, які отримані за підсумкову контрольну роботу).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулів. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 – 4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5 – 7.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

<u>Змістовий модуль 1</u> Система ключових понять регіональної проблематики. Районування як наукова та практична проблема		<u>Змістовий модуль 2</u> Історичні та історико-етнографічні регіони України		Підсумковий контрольна робота / залік
30 залікових балів (максимум)		30 залікових балів (максимум)		40 балів (максимум)
Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Модульний контроль	
20 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат, есе), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість отримати від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 2 бали;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат та есе) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1** (орієнтовно до 15 березня) і **Індивідуальне завдання 2** (орієнтовно до 25 квітня).

Критерії оцінки Індивідуального завдання 1 (реферат):

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 19-20 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 17-18 балів;
- тема розкрита неповно 15-16 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 13-14 бали;
- розкритий лише окремий аспект 11-12 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті (орієнтовно перша декада лютого).

Критерії оцінки Індивідуального завдання 2 (есе):

1. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 19-20 балів;
2. обґрунтоване розкриття проблеми 17-18 балів;
3. тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 15-16 балів;
4. робота переважно компілятивного рівня 13-14 бали;
5. розкритий лише один окремий аспект теми 11-12 бали.

Тематику есе викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті модулю (орієнтовно остання декада лютого).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**, зокрема, **Контрольна робота ЗМ1** (остання декада березня) і **Контрольна робота ЗМ2** (остання декада квітня).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

На останній лекції з дисципліни проводиться **підсумкова контрольна робота** (4 завдання).

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи (від 1 до 10 балів за одне завдання)

- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми 10 балів;
- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу 9 балів;
- Відповідь відображає знання фактичного матеріалу 8 балів;
- Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки 6-7 балів;
- Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми 4-5 балів;
- Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі 2-3 балів;
- Відповідь містить значні помилки елементарного рівня 1 бал.

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінари, модульні контрольні роботи, реферат, есе).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий*

мінімум). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	60	40	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин	
		лекції	Самостійна робота
Частина 1. Система ключових понять регіональної проблематики. Районування як наукова та практична проблема			
1	<i>Вступ. Тема 1.</i> Система ключових понять регіональної проблематики. Районування як наукова проблема.	4	6
2	<i>Тема 2.</i> З історії районування України. Районування як наукова проблема.	6	4
3	<i>Тема 3.</i> Адміністративно-територіальний устрій України в історичній ретроспективі та контексті районування.	6	6
4	<i>Тема 4.</i> Історичні (історико-географічні) та історико-етнографічні регіони України: загальний огляд.	6	6
5	<i>Індивідуальна робота 1</i>	-	6
6	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)</i>	-	
Частина 2. Історичні та історико-етнографічні регіони України			
7	<i>Тема 5.</i> Центральнопівденно-східний етнографічний регіон.	6	6
8	<i>Тема 6.</i> Північний (Поліський) етнографічний регіон.	6	4
9	<i>Тема 7.</i> Західний (Південно-західний) етнографічний регіон.	6	6
10	<i>Індивідуальна робота 2</i>	-	6
11	<i>Контрольна робота з тем ЗМ 2 (тест)</i>		
12	<i>Підсумкова контрольна робота</i>		
	ВСЬОГО	40	50

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **40 год.**

Самостійна робота – **50 год.**

9. Рекомендована література:

Основна:

1. *Верменич Я.В.* Історична регіоналістика: навчальний посібник. К., 2014.
2. *Глушко М.* Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – ХХІ століть // Вісник Львівського університету. Серія історія. 2009. Вип. 44. С.179–214.
3. Етнографія України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. А. Макарчука. Львів: Світ, 2004.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005216>
4. Кафарський В.І. Савчук Б.П. Етнологія. К., 2006. 432 с.
URL: <http://www.ec-study.com/ua/view/b156000001>

5. Культура і побут населення України: Навч. посібник / В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В.Ф. Горленко та ін. 2-е вид., доп. та перероб. К.,1993.
6. . *Макарчук С.А.* Історико-етнографічні райони України: навч. посіб. Львів, 2012.
7. Основи краєзнавства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / кол. авт.; за заг. ред. чл.-кор. НАНУ О.П. Реєнта. Харків, 2016.
8. Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2007.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001118>
9. Українське народознавство. Навчальний посібник / За редакцією С. П. Павлюка; 3-ге видання, перероблене і доповнене. К., 2006.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001113>

Додаткова:

1. *Глушко М.* Історико-етнографічне районування Галичини: сучасний стан // Карпати: людина, етнос, цивілізація. 2009. № 1. С.8 – 18.
2. *Глушко М.* Середнє Полісся у системі етнографічного районування України: локалізація, межі (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ століть) // Вісник Львівського університету. Серія історична. 2008. Вип. 43. С. 15–33.
3. *Гончаров О.* Регіон історико-географічний // Історія в термінах і поняттях: довідник: Навч. посіб. / За аг. ред.. Орлової Т.В. Вишгород, 2014. С. 561 – 562.
4. *Кожолянко Г.* Етнографія Буковини. Чернівці, 1999. Т.1; 2001. Т.2; 2005. Т.3.
5. *Королько А.* Межі Покуття в історико-картографічних та етнографічних дослідженнях 16 – початку 21 ст. // Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис «Галичина». 2011. Ч. 18-19. С. 127 –138.
6. Лемківщина. Історико-етнографічне дослідження. Львів, 1999. Т.1.
7. Поділля: Історико-етнографічне дослідження / Артюх Л.Ф., Балушок В.Г. та ін. К., 1994
8. Реформування адміністративно-територіального устрою: український та зарубіжний досвід / За ред. І.О. Кресіної. К., 2011.
9. Українська минувщина: Ілюстрований етнографічний довідник. 2-е вид. К., 1994.
10. Холмщина і Підляшшя: Іст.-етногр. дослідження. К., 1997.